

Presentació

PERE LLUÍS FONT

Vicepresident de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

M'és molt plaent de dir unes paraules per encetar aquesta jornada científica sobre «Catalunya: origen, ciutadania i identitat» en representació de la SFCS de l'IEC i per invitació de l'amic Dídac Ramírez, president de la Societat Catalana de Filosofia (SCF) i director de l'estudi sobre la ICC, en què treballa per tercer any consecutiu, si no m'he descomptat, un bon equip d'investigadors.

Encara que (o precisament perquè) semblí que ara bufen al nostre país aires contraris a la reivindicació identitària, penso que és bo que el tema de la IC no quedi aparcat. Sobretot arran dels grans reptes que tenim, com ara la nova immigració, l'anomenat *multiculturalisme* i la regressió de l'ús social de la nostra llengua (a part de la seva depauperació), fins i tot amb independència de la nova immigració. I això, «en defensa pròpia» (per usar el títol de la famosa obra de Verdaguer). Perquè la defensa dels drets col·lectius va lligada a la consciència de la IC. I, si no ens defensem nosaltres, no ens defensarà ningú.

Ja ho sé, que aquesta jornada no té pas un caràcter polític ni reivindicatiu, sinó acadèmic, d'estudi. Però també és cert que, en el camp de les humanitats i de les ciències socials, no hi ha estudis innocents o neutres. Ho diu l'epistemologia més elemental. I aquí *nostra res agitur*. I, encara que calgui aspirar a l'objectivitat tant com se pugui, cal saber que mai no es pot parlar de *Soi-même com un autre* (segons el títol del conegut llibre de Paul Ricoeur, precisament sobre la *identitat* i/o la *ipseïtat*). Ricoeur ha mostrat que, quan es tracta de l'individu, és més apropiat parlar d'*ipseïtat* que no pas d'*identitat*. Ens podríem preguntar quina és la categoria més apropiada quan es tracta d'un col·lectiu. Segur que no es pot fer una transposició mecànica; però no hem d'oblidar que, en parlar d'IC, utilitzem la identitat individual com a *analogatum princeps* (o almenys com a metàfora).

Continuant amb aquesta dualitat terminològica i pensant en un col·lectiu, la *ipseïtat* ens remet a un subjecte, mentre que la *identitat* ens remet més aviat a uns

atributs, unes propietats o unes característiques (llengua, cultura, història, institucions, costums...) que acostumem a considerar com els factors objectius d'una nació. Factors que ens són tan propers que ens podem preguntar si *els tenim* o si *els som* (a la manera com el filòsof Gabriel Marcel es preguntava si *tenim* o si *som* el nostre cos). O encara si *ens hi identifiquem*, que seria una tercera manera de referir-nos-hi. La categoria de *identificació* tindria, a més, l'avantatge de remetre fàcilment a la de *pertinença*. Tot això per dir que tampoc el vocabulari no és innocent.

D'altra banda, *l'ipse*, el subjecte, pot anar modificant històricament el seu *idem*, els seus atributs. I suposo que un dels resultats de l'estudi de què avui se'ns parlarà serà precisament la certificació que això que anomenem *identitat col·lectiva* del nostre poble va evolucionant al llarg de la història. Però en tot cas, si hi ha identitat (continuo utilitzant, malgrat tot, aquest terme perquè és el més habitual), és perquè hi ha un subjecte singular, que és el lloc on es realitza sempre l'universal. Altrament, la suposada i generalment anhelada universalitat no passaria de ser un universalisme abstracte i postís. Ho va dir més bé que ningú Joan Maragall parlant dels noruecs: «Fixeu-vos que Ibsen i la seva gent són ben noruecs, i que, justament per ser-ho amb tanta força, són tan europeus, tan humans.»

La SFCS de l'IEC patrocina gustosament aquest estudi sobre la ICC i aquesta jornada, i en el seu nom em plau de donar-vos la benvinguda, tot agraint a l'equip i al seu director la feina feta, que avui ens exposaran, i encoratjant-los a culminar el projecte. Recordo, per acabar, que la SCF és reincident en el tema (i això és lluny de ser un retret), perquè ja en va tractar en els Col·loquis de Vic del 2005, que eren justament sobre *La identitat*. Tenim la curiositat de veure fins a quin punt els resultats de l'estudi que avui se'ns presenta confirmen, matisen o corregeixen les nostres intuïcions sobre el tema.